

Tekst: Koen Mortelmans

Olivia Vanmechelen: op zoek naar aangepast wonen voor Brusselse ouderen

Vorig jaar peilde een behoeftenonderzoek naar de leefomstandigheden en de noden en behoeften bij ouderen op vlak van wonen, woonomgeving en zorg in Brussel. Basis van dit onderzoek was een bevraging van zowat 300 ouderen, mantelzorgers, zorgverstrekkers, verantwoordelijken en experts. "De resultaten ervan moeten leiden tot een hernieuwd masterplan voor de Brusselse woonzorg," zegt Olivia Vanmechelen, de hoofdauteur van het onderzoeksrapport.

Een van de basislijnen in dat plan zou volgens Vanmechelen de uitbouw van woonzorgzones moeten zijn. Dat concept ontstond in Denemarken en is ook in Nederland al ingeburgerd. De extamuralisering van de ouderenzorg en de strijd tegen intramuraal ouderenzorg als vastgeroeste traditie staan er centraal. "Waar de klassieke residentiële ouderenzorg wonen, welzijn en zorg als een geïntegreerd pakket aanbiedt, trekt het woonzorgconcept dit uit elkaar. Zelfstandig wonen wordt zo veel mogelijk aangemoedigd, er wordt gekozen voor de minst ingrijpende vorm van zorg en mensen krijgen meer zeggenschap en autonomie over de wijze waarop dit georganiseerd wordt."

Woonzorgzones

"Een woonzorgzone kenmerkt zich door een combinatie van levensloopbestendige woningen en aangepaste woonvormen in functie van zorgbehoeften, de beschikbaarheid van diensten en voorzieningen voor dagelijks leven binnen loopafstand, een zorgknooppunt waar informatie en coördinatie van deze zorg verzekerd wordt, een goed bereikbaar activiteitscentrum, en dit alles binnen een veilige, aangename en obstakelvrije wijk. Het is een totaalconcept waarbij de verschillende elementen samen en tegelijk aanwezig zijn. Dit vergt ook een voldoende groot werkgebied. Jeroen Singelenberg, één van de 'architecten' van de woonzorggedachte, ziet een gebied van 10.000 inwoners als richtinggevend."

Concept

"Een woonzorgzone is een concept, geen gebouwencomplex. Vooral de leefbaarheid van de wijk en de extra diensten en zorgfuncties staan erin centraal. Je kunt het op verschillende manieren invullen. Nederland spreekt vooral over woon-servicegebieden, Antwerpen houdt het bij levensloopbestendige wijken. In Brussel zien we de woonzorgzone als een gewone wijk, waarin het

Woonzorg Brussel (foto's Jef Boes)

Olivia Vanmechelen

Olivia Vanmechelen is stafmedewerker 'zorg' bij het Kenniscentrum Woonzorg Brussel. Limburgse van geboorte vestigde ze zich na haar rechtenstudies (Leuven) als advocate in Brussel. Maar al na anderhalf jaar liet ze de balie achter zich voor een eerder wetenschappelijke loopbaan. Haar onderzoek spitste zich vooral toe op minderheden en nieuwkomers. Ze was en is nauw en actief betrokken bij beleids- en projectontwikkelingen gerelateerd aan integratie, gelijke kansen, lokaal sociaal beleid en welzijnsbeleid in Vlaanderen en Brussel. Bij het Kenniscentrum Woonzorg Brussel legt ze zich voornamelijk toe op woonzorg voor ouderen en zorgbehoevendenden.

Het in 2088 opgerichte Kenniscentrum stimuleert de ontwikkeling van woonzorgzones in Brussel, door kennis en expertise te ontwikkelen, door de uitbouw van ouderenvoorzieningen en thuiszorgdiensten te ondersteunen en te begeleiden, en door nieuwe woon- en zorginitiatieven mee op gang te trekken. Het neemt ook initiatieven voor personen met een handicap.

Olivia Vanmechelen bereidt bij het Kenniscentrum Woonzorg mee het Brusselse woonbeleid voor. (foto Bart Dewaele)

welzijn van de bewoners wordt bevorderd opdat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Hoe? Door het stabiliseren van het wonen en het mobiliseren van de zorg. Een woonzorgzone faciliteert het zelfstandig wonen van mensen met (intensieve) zorgbehoeften. Maar ze is zeker niet exclusief bedoeld voor ouderen, personen met een handicap of chronisch zieken."

Uiteindelijk blijft er ook in of nabij woonzorgzones collectieve woonzorg noodzakelijk. In de komende decennia neemt het aandeel en aantal ouderen alleen maar verder toe: "Om te blijven voldoen aan de vraag zijn bijkomende woongelegenheden in de residentiële voorzieningen noodzakelijk in Brussel. Ook de druk op de thuiszorg zal aanzienlijk stijgen. Brussel moet daarom dringend op zoek naar initiatiefnemers, personeel, financiële middelen en ruimte om de woonzorggelegenheden daadwerkelijk te realiseren. Daarbij moeten we durven inzetten, niet zozeer op klassieke rusthuizen of woonzorgcentra, maar op een divers aanbod van (kleinschalige) woontypologieën gecombineerd met een waaier aan ondersteuningsvormen en (thuis)zorg. Dit is ook de toekomst die de meeste ouderen voor zichzelf wensen en verkiezen."

Weinig animo voor alternatieven

Minder ingrijpende aangepaste woonformules dan een rusthuiskamer kennen totnogtoe echter relatief weinig succes. "Ze worden beschouwd als een onnodige tussenstap tussen zo lang het kan thuis wonen en een rusthuis. Dit vertaalt zich in onder meer in het laag aantal serviceflats. Brussel heeft een aanbod van slechts 1.300 serviceflats, bijna uitsluitend uitgebaat door commerciële partners. De Vlaamse overheid alleen al voorziet voor Brussel 1.274 serviceflats waarvan er amper 32 gerealiseerd zijn. Hoewel het een antwoord biedt op de behoefte naar meer autonomie, privacy en zorg op maat, lijken Brusselse ouderen er geen beroep op te willen of kunnen doen. Naast de verhuisaversie lijkt de hoge kostprijs de reden hiervoor te zijn." ➤

Woonzorg Brussel (foto Jef Boes)

De kracht van Lopital

Als expert in de bouw streeft u naar de optimale mix van functionaliteit, veiligheid en uitstraling. Wij van Lopital begrijpen dit. Dankzij onze ruime expertise op het gebied van bouwkunde, elektra en brandveiligheid zijn wij in staat om altijd met u mee te denken over de meest praktische, betrouwbare en niet te vergeten mooiste implementatie van onze hulpmiddelen. Dat is onze kracht!

Bent u op zoek naar een betrokken leverancier die meer doet dan alleen het verkopen van producten? Neem dan contact met ons op of bezoek onze website: www.lopital.nl.

Lopital Nederland B.V. Laarakkerweg 9, 5061 JR Oosterwijk, Postbus 56, 5060 AB Oosterwijk
Tel 013 5239300, Fax 013 5239301, E-mail info@lopital.nl, www.lopital.nl

Lopital België Bvba, Antwerpsesteenweg 124, 2630 Aartselaar
Tel (0032) 03/870.51.60, Fax (0032) 03/877.79.44, E-mail info@lopital.be, www.lopital.be

 lopital®
Creating balance in healthcare

Woonzorg Brussel (foto Jef Boes)

Rusthuizen winstgevende sector

Volgens Vanmechelen zijn de tekorten aan woongelegenheden voor ouderen de commerciële sector niet ontgaan. "De uitbating van woonzorgcentra geldt als een winstgevende activiteit. De geprogrammeerde uitbreiding is ook in Brussel een 'booming business' die private investeerders aantrekt. Intussen zijn alle Vlaams geprogrammeerde woongelegenheden in woonzorgcentra er al gereserveerd en kochten grote commerciële partners veel kleine familiale rusthuizen op. De Brusselse residentiële ouderenzorg is nu voor 70% in handen van de commerciële sector. In Vlaanderen bedraagt dit aandeel slechts 10%. De winstmarge wordt niet zozeer behaald bij de bewoners – er is weinig effect op de dagprijs – maar wel in schaalvoordeel en efficiëntere inzet van middelen en personeel. Onvermijdelijk vertaalt dit zich in een krappere personeelskader. Een verontrustende evolutie."

Thuis best?

Ook de situatie van de thuiswonende Brusselse

ouderen wordt problematisch, ook al is meer dan de helft van hen eigenaar van de woning. "De meeste eigen woningen staan in de welstellende gebieden van Brussel. Velen zijn er blijven wonen nadat de volwassen kinderen uit het huis getrokken zijn. Op die manier raken woningen onderbezet en onaangepast aan de woonbehoefte. Bovendien nemen ze kostbare ruimte in van jongere gezinnen daar waar de druk op de Brusselse woningmarkt erg groot is."

Ongeveer 10% van de Brusselse senioren woont in een sociale woning. De sociale woningbouw dateert er hoofdzakelijk van voor de jaren negentig. "Sindsdien zijn de investeringen aanzienlijk teruggeschroefd, terwijl de vraag alleen maar steeg en er intussen meer dan 35.000 gezinnen op de wachtlijst staan. Kenmerkend is dat de bewonerspopulatie van de sociale woningen samen met de bakstenen is verouderd. Veel sociale woningen zijn nog altijd bewoond door de mensen die er jaren geleden introkken. De Brusselse sociale huisvestingsmaatschappij rekende uit dat einde

2009 meer dan 40% van de bewoners van sociale woningen ouder was dan zestig jaar. Niet zelden gaat het om verouderde appartementen en gebouwencomplexen die niet meer aangepast zijn aan hun woonbehoeften."

Een derde van de Brusselse ouderen is aangewezen op de particuliere huurmarkt. "De maandelijkse huurlast weegt sterk door op hun vaak krappe huishoudbudget en laat niet veel ruimte voor bijkomende kosten. Bovendien is het uiteraard niet vanzelfsprekend om aanpassingswerken uit te laten voeren in een huurwoning. Kortom, er is nog heel wat werk aan de winkel. Financiële steun kan voor het nodige duwtje in de rug zorgen. In Brussel is dit momenteel nog een heikel punt. Noch de gemeenten, noch het gewest kennen een premie voor woningaanpassing toe. Nochtans is een aangepaste en veilige woning een belangrijke randvoorwaarde voor de verdere uitbouw van thuiszorg als alternatief voor een te vroege opname in een rusthuis." ■